

14 iyun 2019-cu il
№21 (8836)

www.muallim.edu.az
muallim@edu.gov.az

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

Təhsil
millətin
gələcəyidir!
Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı

Bu sayımızda

**TİMSS-2019
tədqiqatı üzrə
əsas mərhələ**

⇒ səh.2

**UNESCO-nun baş
qərargahında BDU-nun
100 illiyi qeyd olunub**

⇒ səh.3

**Yeni məzmunun
imtahani**

⇒ səh.8

**Kembriç Universitetinin
azərbaycanlı professorunun
daha bir uğuru**

⇒ səh.11

2018-2019-cu tədris ilinin yekunları

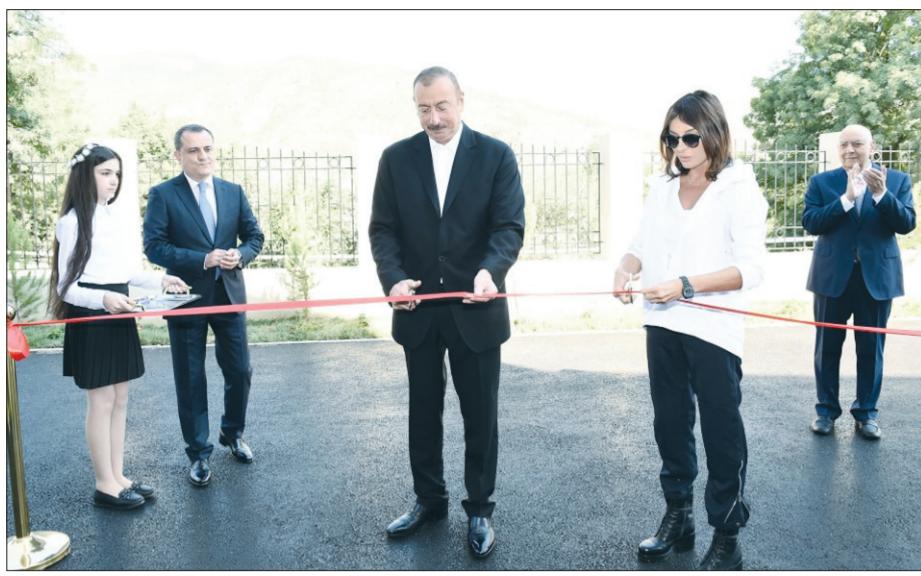
Keyfiyyət dəyişiklikləri davamlı xarakter alır

2018-2019-cu tədris ilində "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın 5 ili tamamlandı. Bu, təhsil sahəsində həyata keçirilən genişməqyaslı islahatların nəticələrinə nəzər salmaq üçün bir əsas oldu. Hərçənd təhsil elə bir sahədir ki, burada dəyişikliklər qiyət vermək üçün bu müddət kifayət etmir, ancaq dəyişən keyfiyyəti fərq etməmək də mümkün deyil. Təhsilin əhatəliliyi və əlcətanlığı, təhsildə ölkələbilən meyarlar əsasında keyfiyyətin yüksəlməsi, sosial bərabərlik prinsipinin təmin edilməsi istiqamətində müsbət dinamikanı görəzdən gəlmək mümkün deyil. Üstəlik, ölkəmizdə təhsildə keyfiyyət artımı Təhsil Nazirliyinin yalnız öz hesablamalarının, tədqiqatlarının nəticələri ilə müəyyən edilmir. Azərbaycan PISA, TIMS və PIRLS kimi beynəlxalq qiymətləndirilmələrdə iştirak edir və nəticələr yuxarıdakı fikirlərin təsdiqidir.

Dövlət İmtahan Mərkəzinin apardığı qiymətləndirmə - orta və tam orta təhsil səviyyələri üzrə aparılan buraxılış imtahanlarının nəticələri də davamlı müsbət inkişafı göstərir. Burada həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət yüksəlişi hiss olunacaq dərəcədədir. Məsələn, 2017-2018-ci tədris ilinin 41 minə yaxın məzunu başa vurduğumuz tədris ilində ali təhsil müəssisələrinin tələbəsi oldu.

⇒ Ardi səh.6

➡ Əvvələ səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLİ

Əvvəlki illə müqayisədə 400 baldan yuxarı nəticə göstərənlərin sayı 2000 nəfər, yeni 13.7 faiz, 500-dən yuxarı bal toplayanların sayı 1400 nəfər, yeni 18.7 faiz, 600 baldan yuxarı nəticə göstərənlərin sayı 700 nəfər, yeni 26.5 faiz oldu.

2018-2019-cu tədris ilində orta məktəblərdən məzun olanların ali təhsil müəssisələrinə qəbul müsabiqəsindəki nəticələri hələ məlum olmasa da, buraxılış imtahanlarının nəticələrinə görə, 4 nəfər mümkün olan maksimum - 300 bal toplayıb. Həmin imtahanlarda 300 bal yığınlarının arasında Bakı məktəbliləri ilə yanaşı, rəyonlardan olan şagirdlərin də yer almış təhsilin Azərbaycanın böyük şəhərlərində deyil, regionlarında da inkişafından xəbər verir.

Cari tədris ilində XI sinfi bitiren şagirdlər yeni məzmun əsasında ümumi təhsili başa vuran ilk məzunlar olduğuna görə, onların buraxılış imtahanlarının yeni modelinə keçidən başlı Təhsil Nazirliyinin yaxından iştirakı ilə DİM tərəfindən yeni qaydalar tətbiq edilib. Odur ki, bu il buraxılış imtahanı yeni məzmun və formada 2 mərhələdə təşkil olunur. İlk dəfə olaraq ali məktəbə qəbul həmin buraxılış və qəbul imtahanlarında toplanan ballar nəzərə alınmaqla aparılır.

Dövlət Strategiyasının həyata keçirilməsi ilə dəyişikliklər, sadəcə, məktəb və məktəbliyə bağlı olmayıb. Dəyişən həm də müəllimliyə münasibətdir. Dövlət Strategiyasına uyğun olaraq müəllimlə və müəllimliyə qarşı tələblərin artmasının nəticəsidir ki, son illərdə bu peşəyə olan münasibət dəyişib. Bu, özünü sonuncu tədris ilinin qəbul kampaniyasının nəticələrində də göstərib. Məsələn, ali məktəblərə qəbul imtahanlarında 500-692 bal toplayaraq yüksək nəticə göstəren 2090 nəfər müəllimlik ixtisasını seçib. Əgər 4 il əvvəl ADPU-ya cəmi 20 nəfər 500 baldan yüksək nəticə göstəren abituriyent qəbul olmuşdur, 2018-ci ilde onların sayı 527 nəfərə çatıb. Bu isə o deməkdir ki, təhsildə keyfiyyət və müəllimliyə münasibət 20 il 527 arasındakı fərq qədər dəyişib.

Bu tədris ilində sadəcə müəllim olmaq istəyənlərin deyil, müəllim kimi işə başla-

yanların da sayı artıb. 2018-2019-cu tədris ilində ümumilikdə müddətsiz müqavilə əsasında 4053, müddəli müqavilə əsasında 4500 müəllim işə qəbul edilib ki, bu da son illərdə vakant yerlərin 100 faiz tutulması baxımından ən yüksək göstərici olub. Görülən işlərin nəticəsidir ki, ümumilikdə son 5 ildə məktəblərin müəllim tərkibi keyfiyyət baxımından yaxşılaşıb, 20 mindən çox müəllim işə qəbul olunub.

Pesə təhsili sahəsindəki inkişaf Avropa İttifaqının 2018-ci il üçün Azərbaycan üzrə tərtib etdiyi biznes mühiti hesabatından aydın görünür. Avropa İttifaqına üzrə olan 20 ölkədən təqribən 385 şirkətin Azərbaycanda biznes fealiyyəti ilə bağlı fikirlərinin yer aldığı Avropa İttifaqının Azərbaycan üzrə sorğu hesabatında 5 ən vacib islahat tədbiri kimi pesə təhsili sisteminin şirkətlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması, habelə pesə təhsili və təlimin müsbət nəticələri qeyd edilib.

Daha bir qiymətləndirmə ise Qlobal Rəqabetlilik Hesabatında öz əksini tapıb. Buradan görünüb ki, 140 ölkə arasında 69-cu yerdə qərərləşən ölkəmizin mövqeyi 12 indikatordan 9-u üzrə yaxşılaşıb. Azərbaycanın göstəriciləri hətta dünyannan bir sırada inkişaf etmiş ölkələrinin göstəricilərindən də yüksək olub. Azərbaycanın qazandığı həmin mövqədə təhsilin inkişafının rolunu danılmazdır. Belə ki, təhsilin kəmiyyət və keyfiyyət parametrlərinə əsaslanan “Bacarıqlar” indeksi üzrə ölkəmiz ümumilikdə 54-cü yero, bu kateqoriyanın tərkib hissəsi olan rəqəmsal bacarıqlar üzrə 15-ci, tədrisdə təqnidə düşüncə üzrə 27-ci, bacarıqlı işçilər tapşırmaq asanlığı üzrə 31-ci, məzunların bacarıqları üzrə 32-ci, ibtidai təhsildə müəllim-şagird nisbəti üzrə 48-ci yere yüksəlib.

Bu da “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nın icrası istiqamətində fealiyyətin düzgün qurulduğunu bir göstəricisidir.

Məktəbdən əvvəl məktəbhəzirliq

Təhsil tariximizdə ilk dəfə olaraq dövlət büdcəsi hesabına ümumtəhsil məktəblərində 5 yaşlı uşaqların məktəbhəzirliyi aparılır. 2018-2019-cu tədris ilə həmin yaşda olan uşaqların 75 faizi məktəbhəzirliq cəlb edilməsi ilə yadda qalıb.

2018-2019-cu tədris

Keyfiyyət dəyişiklikləri davamlı xarakter alır

Məktəbhəzirliq qruplarında işləyən 10 minədək ibtidai sinif müəllimi təlimlərə cəlb edilib, yeni məzmun və tədris materialları hazırlanaraq tətbiq olunub. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində tarixən məktəbəqədər təhsil müəssisələri olmayan yaşayış məntəqələrində, ucqar kəndlərdə də uşaqların məktəbhəzirliyi təmin edilib. Məktəbhəzirliğin əhatəliliyi 2020-ci ildə 90 faizə çatdırılacaq. Hədəf bəlliidir: bu imkan hər bir uşaq üçün yaradılır.

Qeyd edək ki, Azərbaycana həyata keçirdiyi islahatlarda YUNİSEF və Avropa Birliyi xüsusi dəstək verib. Məsələn, adıçəkilən təşkilatların maliyyə dəstəyi ilə 2017-ci ildən “3-5 yaşlı uşaqların icma-əsaslı məktəbəqədər təhsilə cəlb olunması layihəsi”nə start verilib. Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan bu layihə Bakı şəhərində və 10 rayonda 100 icmanı, 2 minden çox uşağı əhatə etməklə həyata keçirilir. Bu model həm təhsilin keyfiyyəti, həm də maliyyə səməralılıyi baxımından özünü doğrudur. Növbəti dərs ilində dəha 250 icmada məktəbəqədər qrupların açılacağı gözlənilir.

Ümumi təhsil pilləsində

Səxsiyyətin formalşamasında, zəruri həyati bacarıqlara yiylənməsində, müstəqil fealiyyətə hazırlanmasında müstəsna əhəmiyyətə malik ümumi təhsil pilləsində sayısız-hesabsız yeniliklər bu sahəyə xüsusi diqqətin nəticəsidir.

Bu saysız yeniliklərin başında isə ümumi orta təhsil pilləsində 2018-2019-cu dərs ilindən qiyamətləndirmədə yeni yanışmanın tətbiqi gəlir. Bu tədris ilində ən böyük maraq, ən geniş müzakirə və ən çox yaranan sual bu məsələ ətrafında oldu. Ümumi təhsilde 11 il bundan əvvəl başlanmış məzmun islahatlarının bir mərhələ kimini başa çatması və beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan yeni qiyamətləndirmə mexanizmlərinin tətbiqi nəticəsində məktəbdaxili qiyamətləndirmə sistemi əhəmiyyətli şəkillərə təkmilləşdirildi, müəllimlərin və valideynlərin rəyi nəzərə alınaraq şagirdlərin tədris yükü optimallaşdırıldı.

Məktəblərdə istedad axtarışı nəticə verir

İstedadlı uşaqlarla iş sahəsində görülən işlər də nəticə verir. Bunun nəticələrindən biri 2018-ci ildə respublika fənn olimpiyadalarında iştirakçı sayında özünü göstərib. 33 min şagirdin iştirak etdiyi son yarışda rəqəmlər 2013-cü ilə müqayisədə 5 dəfə çoxdur. Beynəlxalq olimpiada və bilik yarışlarında Azərbaycan məktəbliləri 1 qızıl, 8 gümüş, 20 bürünc medal, 7 həvəsləndirici sertifikat əldə edib. Bakı məktəblisi, 7-ci sinif şagirdi Fidan Qarayeva 8-ci Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasında bürünc medal əldə edərək həmin olimpiyadın tərəixinə ən gənc qalib kimi adını yadır. Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında Azərbaycan məktəblilərinin göstərdiyi ən yaxşı nəticə də bu il qeydə alımb. Belə ki, 36-ci Balkan Riyaziyyat Olimpiadasından məktəblilərimiz 4 gümüş və 1 bürünc medalla qayıdib.

Tədrisdə İKT-dən istifadə imkanları genişləndirilir

Azərbaycanda məktəblərin 62 faizi internetə təmin edilib. Yəni, tədrisdə İKT-dən istifadə imkanlarının genişləndirilməsi baxımından ölkə üzrə internete və Azərbaycan Təhsil Şəbəkəsinə (ATŞ) qoşulmuş məktəblərin sayı 2746-ya çatdırılıb. Buna nəzərən şəbəkəyə qoşulmuş təhsil müəssisələri bütün şagirdlərin 85 faizi, pedagoji heyətin isə 73 faizini əhatə edib. ATŞ-yə qoşulmuş təhsil müəssisələrində internet filtrası sistemi tətbiq olunub. Bu texnologiya internet-axtarış sistemlərində müxtəlif

dillərdə 60-a qədər kateqoriya üzrə zərəri inforrmasiyanın axtarışını məhdudlaşdırır və uşaqların zərərlə məzmdən müdafiəsinə təmin etməyə imkan verir.

Elektron resurslardan istifadə vasitəsilə tədrisin və öyrənmənin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində Təhsil Nazirliyinin www.e-resurs.edu.az, www.e-derslik.edu.az, www.video.edu.az portallarında mütəmadi olaraq yeni tədris resursları (elektron dörslik, metodik vəsait, sınıf-dən-xaric oxu vəsaitləri) yerləşdirilir. 2018-ci ildə portallardan istifadə sayı 4.2 milyonu töküb.

Qeyd edək ki, müəllimlərin, şagirdlərin və valideynlərin həmin resurslardan istifadəsi pulsuzdur.

IKT-dən istifadə imkanlarının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən və ən çox reybet görən layihələrdən biri “Rəqəmsal bacarıqlar”dır. Şagirdlərdə məntiqi, tənqid, yaradıcı təfəkkür inkişaf etdirmək, tədqiqatçılıq bacarıqları formalaşdırmaq, innovasiyaları mənimsemək və tətbiq etmək, onların yüksək texnoloji xüsusiyyətlərinə marağımı artırmaq məqsədi ilə Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə öten tədris ilindən start götürən layihə bu il kifayət qədər genişləndirilib. Bakı və Gəncə şəhərlərinin 71 ümumtəhsil məktəbində 26 min şagird cəlb edilməkla “Rəqəmsal bacarıqlar” layihəsinə başlanıb. Uğurlu nəticələr nəzərə alınaraq növbəti tədris ilində layihə 100-dən çox məktəbi və 100 minden çox şagirdi əhatə edəcək. Layihə müxtəlif beynəlxalq şəxslərdə, o cümlədən Parisdə Təhsildə İnnovasiyalar üzrə Dünya Sammitində de təqdim edilib və böyük mərclə qarşılıqlı.

İdarəetmə sistemi təkmilləşdirilir

Ümumi təhsil sistemində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, peşəkar kompetensiyalar və idarəetmə bacarıqlarına malik mənecərlərin hazırlanması, ümumi təhsil müəssisələrinin direktoru vəzifəsinə sərisi təli, peşəkar, yüksək idarəcilik qabiliyyəti ilə malik şəxslərin seçilib yerləşdirilməsi məqsədi ilə həyata keçirilən tədbirlər də cəmiyyətdə müsbət qarşılıqlı. Təhsil Nazirliyi tərəfindən tətbiq edilən 4 mərhələli (elektron orzulərin qəbulu, sənədlərin ekspertizası, elektron test imtahani, müsahibə) yeni mərkəzləşdirilmiş müsabiqə mexanizmisi sayəsində artıq ehtiyat kadrlarının yaradılıb. Yeni müsabiqə mexanizmisi əsasında cari tədris ilində 300 məktəbə yəni direktor təyin edilib.

Dörslik hazırlığında da yenilik illi

2018-2019-cu dərs ili dörslik hazırlığı sahəsində də yenilik illi oldu. Təhsil İnstitutu nəzdində Tədris Resursları Mərkəzi yaradıldı, dörslik hazırlığı üzrə mütəxəssisler cəlb edildi, qabaqcıl təhsil sistemlərinin təcrübəsi və bu sahədə mövcud olan innovasiyalar tədqiq edildi və yeni məzmun konsepsiyası əsasında ümumtəhsil məktəbləri üçün ehtiyat dörsliklərin hazırlanmasına başlandı. İlk mərhələdə I siniflər üçün Ana dili və riyaziyyat dörslikləri hazırlanıb və hazırda 100-dən çox məktəbdə sınaqdan keçirilir. Növbəti adımlı həmin dörsliklərin pilot tətbiqi və II siniflər üçün dörsliklərin hazırlanmasıdır.

Ümumi təhsildə yeni qanun

Ancaq ümumi təhsildə ən önemli hadisə yeni qəbul edilən “Ümumi təhsil haqqında” Qanundur. Məktəblilərin geyiminin tutmuş sinifdə şagirdlərin sayına əsasən hər ayrıntıya yer verilən sənəd 5 fasil 33 maddədən ibarətdir. Söyügedən qanun və tətədəşlərin ümumi təhsil sahəsində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə nəzərdə tutulmuş təhsil hüququnun təmin edilməsi və cəmiyyətə integrasiyası məqsədilə Heydər Əliyev Fondunun və YUNİSEF-in destəyi ilə “2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında əlliliyi olan şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Programı” hazırlanaraq təsdiq edilib. Təhsilin bütün pillələri üzrə sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsilini digər həmyardısları ilə bərabər səviyyədə təmin etmek və onların təhsili üçün maneziş mühit yaratmaq məqsədi ilə icrasına başlanıb. Proqram çərçivəsində hazırda 5 əsas istiqamət üzrə tədbirlər həyata keçirilir. Belə ki, 36-ci Balkan Riyaziyyat Olimpiadasından məktəblilərimiz 4 gümüş və 1 bürünc medalla qayıdıb.

Qeyd edək ki, tətədəşlərin təhsilin bütün pillələri və səviyyələri, o cümlədən ümumi təhsil pilləsi “Təhsil haqqında” çərçivə qanunu ilə tənzimləndirdi. Artıq ümumi təhsil sahəsindəki vəzifələri - dövlət təhsil müəssisələrinin yaradılması, belediyə və əzələ təhsil müəssisələrində şəraitin yaradılması, attestasiyanın keçirilməsi, lisenziyaların verilməsi “Ümumi təhsil haqqında” Qanunda nəzərdə tutulan ən vacib məsələlərdən biri tədris dili ilə bağlıdır. 6-ci maddədə göstərilib ki, ümumi təhsil müəssisələrində tədris dili dövlət dili - Azərbaycan dilidir. Amma valideynlərin, şagirdlərin istəyi nəzərə alınaraq tədris başqa dildə də aparılıb bilər.

Qanunda də bir məsələyə münasibət qətiləşib. Əvvəller 6 yaşlıların məktəbə cəlb edilməsində müəyyən problemlər yaranırdı. Təhsil Nazirliyinin təklifi ilə “Təhsil haqqında” Qanuna edilən düzəlişdən sonra təqvim ilinin sonundakı 6 yaşı tamam olan bütün uşaqların məktəbə qəbulunda narahatlıqlar aradan qaldırılıb.

